Lausunto
Tasa-arvovaltuutetun kertomukseen eduskunnalle 2018

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

24.1.2019

Väestöliitto ry

Väestöliitto ry

- Hyvinvointialan järjestö ja ihmisoikeustoimija
- Väestöliitto rakentaa yhteiskuntaa, jossa ihmiset voivat hyvin ja löytävät yhteyden toisiinsa.
- Jokaisella perheellä, aikuisella, lapsella ja nuorella tulee olla mahdollisuus elää omannäköistään elämää turvallisissa ja täysipainoisissa ihmissuhteissa.
- Väestöliitto palvelee, tutkii, kehittää ja vaikuttaa
- Toiminta perustuu strategiseen suunnitteluun
- 34 jäsenjärjestöä
- Perustettu vuonna 1941
- Väestöliiton yhteydessä toimiva Väestöntutkimuslaitos on johtava syntyvyyden ja perheellistymisen tutkimusyksikkö Suomessa

Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018

Väestöliitto ry korostaa, että tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle

1. sisältää monipuolista ja tärkeää tilasto- ym. taustatietoa tulevaa hallitusohjelmaa varten
2. sisältää konkreettisia ja tärkeitä suosituksia lainsäädännön ym. muutostarpeista
3. Väestöliitto yhtyy useimpiin tasa-arvovaltuutetun kertomuksessa esitettyihin näkemyksiin ja suosituksiin

Kertomuksesta käyvät ilmi

a) olennaisimmat epäkohdat yhteiskuntamme tasa-arvotilanteessa

b) joitakin lisäselvitystarpeita eri hallinnonaloille tasa-arvokehityksen turvaamiseksi

Tässä lausunnossa Väestöliitto nostaa esiin erityisesti työelämään liittyvien tasa-arvokysymysten edistämisen. Yhdymme silti myös laajemmin kertomuksen eri teema-alueisiin ja tasa-arvon kehittämistarpeisiin.

Väestöliiton painotukset tasa-arvotyössä

1) Työelämän kehittäminen: Työ ja perhe-elämän yhteensovittamisen kysymysten tarkastelu on keskeinen lähtökohta tasa-arvotyössä.
   - Työhön ja toimeentuloon sekä perhesuhteisiin liittyvillä asioilla on laajempi merkitys tasa-arvon kannalta kuin esimerkiksi pelkästään perhevapaauudistuksella (vrt. erilaiset perhe- ja työtilanteet, eri ikäiset lapset ja nuoret, lähiomaisten hoiva ym.)
   - Työ- ja perhekysymysten tasa-arvovaikutukset yhteiskunnallisesti ja perhekohtaisesti ovat keskeiset.
   - Tasa-arvotyössä on korostettava työpaikoilla tapahtuvien toimenpiteiden ja asenteiden kehittämistä sekä yleisesti eri aloilla työpaikkojen tasa-arvo- ja perheystävällisyystason nostamista.
2) Raskaus- ja perhevapaasyrjinnän estäminen
3) Perhevapaauudistuksen tarve
4) Translain uudistamistarve: ks. Väestöliiton kannanotto 2018
5) Aktiivinen kehittämistyö eri sektoreilla seksuaalisen väkivallan, kaltoinkohtelun ja häirinnän ehkäisemiseksi osana seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien vahvistamista Suomessa ja kansainvälisesti, ks. myös ihmisoikeusvaltuuskunnan kannanotto
6) Alaikäisten tyttöjen, poikien ja muunsukupuolisten hyvinvoinnin edistäminen ja tasa-arvokysymykset.

Kommenttien tausta

- Tässä lausunnossa Väestöliitto ry haluaa nostaa erityisesti esiin joitakin näkökohtia ja lisähuomioita, joilla on merkitystä tasa-arvokehityksen kannalta Suomessa
- Uusimpien tutkimus- ja selvitystöiden tulokset on syytä ottaa vahvasti huomioon tulevissa uudistuksissa ja tasa-arvon kehittämistyössä

Huom. Tämän pdf-esityksen yhteydessä suluissa esitetyt sivunumerot viittaavat tasa-arvovaltuutetun kertomukseen eduskunnalle 2018.

Työelämän kehittäminen ja tasa-arvokysymykset

Väestöliitto painottaa, että

- Työelämää on yleisesti kehitettävä tasa-arvon ja perheystävällisyyden näkökulmista
- Työelämän ja toimeentulon tasa-arvokysymysten ratkaiseminen tapahtuu laaja-alaisesti ja eri sektoreilla: lainsäädäntöä muuttamalla, työmarkkinaosapuolten välisissä sopimuksissa sekä eri toimialojen organisaatioissa yksityisellä, julkisella ja kolmannella sektorilla
- Yrittäjyyden ja perheen sekä opiskelun ja perheen yhteensovittamista on helpotettava
- Lapsen etu, sukupuolten tasa-arvo ja erilaisten perheiden yhdenvertaiset mahdollisuudet tulee olla perustana mm. perhevapaa- ja sosiaaliturvauudistuksessa
- Pienten lasten vanhemmille on mahdollistettava paremmin joustava työaika sekä toivottuja osa-aikatyön mahdollisuuksia, joita he tutkimusten mukaan kaipaavat

Ks. Myös Väestöliiton Perhebarometri 2017 sekä Perhebarometri 2018

Miten perhe-elämä ja perheellistyminen liittyvät työelämään ja tasa-arvoon?

- Pitkäjänteisellä perhepolitiikalla ja tasa-arvotyöllä on vaikutusta syntyvyyteen ja perheiden toivoman lapsiluvun toteutumiseen
- Työpaikkojen toimintamallit sekä perhe- ja lapsimyönteinen kulttuuri vaikuttavat suoraan ja välillisesti perheiden arkeen. Niillä on lisäksi merkitystä sekä ihmisten perheellistymisvaiheissa että lasten ja muiden lähiomaisten hoidossa
- Omaan lapsilukutoiveeseen pääseminen on tärkeä osa ihmisen hyvinvointia toteutumista. Yksilöiden valinnat tällä alueella tarkoittavat valtaa tehdä päätöksiä omaan elämään liittyen, sekä valtaa valita haluaako lapsia - ja jos haluaa, niin milloin ja kuinka monta.
- Lapsiluvun ja riittävän toimeentulon kysymykset ovat kiinteä osa seksuaali- ja lisääntymisterveysoikeuksien toteutumista. Näillä oikeuksilla on yhteys moneen muuhun oikeuteen, kuten oikeuteen riittävään terveyteen, koulutukseen ja ihmisarvoiseen työhön
- Väestöliitto näkee tärkeänä, että jokaisella yksilöllä ja perheellä olisi mahdollisuus päästä toivomaansa lapsilukuun. Perhebarometrien tulokset osoittavat, kuinka tärkeä asia useille ihmisille ovat perhe ja perheen perustaminen, ja lisäksi, kuinka keskeinen asia perheellistyminen on työelämän ja koko yhteiskunnan kannalta.

Väestöliitto ry tukee tasa-arvovaltuutetun kertomuksessa esitettyjä kohtia ja suosituksia:

I. Raskauteen perustuva ja perhevapaisiin liittyvä syrjintä ovat merkittävät syrjinnän muodot Suomessa: tilanne on tärkeä korjata.

II. Naisten ja miesten palkkaero (16%) sekä erot eläkkeissä (21%) ovat aivan liian suuret: eroja on pyrittävä kaventamaan ja lopulta poistamaan kokonaan.

III. Sukupuolten taloudelliseen tasa-arvoon pyrkiminen edistää merkittävästi monia muita sukupuolten tasa-arvokysymyksiä yhteiskunnassa.

IV. Tasa-arvosuunnitelmien toteutumista käytännössä on valvottava aiempaa tehokkaammin.

V. Tasa-arvon kehittäminen edellyttää uudistuksia useissa lainkohdissa.

Väestöliitto esittää, että on tehtävä Työelämän tasa-arvoselvitys, jolle tämäkin tasa-arvovaltuutetun kertomus 2018 antaa hyvän pohjan.

ks. Väestöliiton vaikuttamisteemat, eduskuntavaalit 2019

Taustaa:

Jotta perheet voivat tavoitella toivomaansa lapsilukua ja elättää itsensä ja perheensä työllään ja toimeentulollaan, on työmarkkinoilla ja työelämässä vaikutettava lainsäädäntöön ja kehitettävä työelämän perheystävälisyyttä myös muilla ohjauskeinoilla. Erityistä huomiota on kohdennettava

- työnsaannin varmuuteen ja työsuhteiden pysyvyyteen
- palkkatasoihin: yhdenkin vanhemman palkalla ja muilla tukimuodoilla on pystyttävä elättämään perheen lapsi/lapset
- siirtymiin työsuhteesta toiseen: ml. riittävä palautuminen töistä, lomakertymät ja niiden siirtomahdollisuus uuteen työsuhteeseen, yrittäjävanhempien toimeentulo vs. yrittäjän riskit

Selvityksen yhteydessä on tarpeen käydä läpi

- erilaisten epätyypillisten mutta yleistyneiden työnteon tapojen yhdistelmien vaikutukset toimeentuloon ja lastenhankintaan (mm. freelancerina tehty työ, itsensä työllistäminen, pätkä-ja silpputyöt) sekä
- keinoja turvata toimeentulo em. tilanteissa, kun henkilöllä on myös lapsenhuoltovelvoite, omaishoitotilanne ym.

Väestöliitto painottaa seuraavia lähtökohtia tasa-arvon ja perheystävällisyyden kehittämiselle

- Työelämän tasa-arvolla ja perheystävällisyydellä on osoitettu olevan monella tasolla hyötyä sosiaalisesti kestävän yhteiskunnan rakentamisessa. Työnantajien vastuullisuus tukee myös yritysten ja organisaatioiden saamia hyötyjä, mm. tuloksellisuuden lisääntymistä.
- Onnistuneesta tasa-arvon ja perheen ja työn yhteensovittamisesta on tutkitusti hyötyä yksilö- ja perhetasolla: aiheesta on kansainvälistä ja kansallista tutkimusnäyttöä.
- Tasa-arvon ja tasaveroisen vanhemmuuden tuki on yksi nykyaikaisen yhteiskunnan ja yrityskulttuurin osoituksista
    - Naisten työurien tukeminen tapahtuu pitkälti miesten perhevapaita lisäämällä
    - Isien perhevapaiden lisäämisestä on puhuttu Suomessa pitkään, mutta kehitystä on tapahtunut erittäin hitaasti
    - Osaavan henkilöstön sitouttamisessa isä- ja perheystävällinen työkulttuuri on yksi päätekijöistä
    - Perheiden moninaisuus, kuten yksinhuoltajaperheet ja sateenkaariperheet, on huomioitava ratkaisuissa
    - Omaishoitoon ja työntekoon on kehitettävä ratkaisuja jotka tukevat perheen ja työn yhteensovittamista; huom. suurin osa omaistaan hoitavista on naisia

      Ks. Tarkemmin Omaishoidon ja ansiotyön yhteensovittaminen. Selvityshenkilön raportti.

      Kalliomaa-Puha, Laura (2019-01-16)

      ”Nykyistä parempi ansiotyön ja omaishoidon yhteensovittaminen edellyttää omaishoitoperheiden tarpeet entistä paremmin huomioivia palveluita, työlainsäädännössä jo olemassa olevien joustojen ottamista käyttöön, palkattomien poissaolojen korvaamista, ansiotyössä käyvien omaishoitajien työttömyysturvasta huolehtimista ja omaishoitajien statuksen selkeyttämistä.”

Miten perheystävällisyyttä rakennetaan? — osa-alueet

Laaja perhekäsitys:

Kun puhutaan perheistä, työelämästä ja tasa-arvosta, perhe ymmärretään laajasti:

- henkilöt, jotka vastaaja katsoo kuuluviksi omaan perheeseensä, kuten omat lapset, puoliso, omat/puolison vanhemmat, bonuslapset, lastenlapset, omat sisarukset ym.
- työelämässä perhevapaita koskevat säännökset ja lainkohdat koskevat tiettyjä henkilöitä ja perheenjäseniä
- paikallisesti voidaan sopia erityisiä ohjeistuksia ja pelisääntöjä, joita noudatetaan erilaisissa yhteensovittamisen tilanteissa, ottaen huomioon perheiden moninaisuus

Kehittämisen ulottuvuudet ja kehittämistoimien kohdentuminen

Perheystävällinen työkulttuuri
- Organisaatiokulttuuri
- Arvot
- Asenteet
- Ajattelutapa

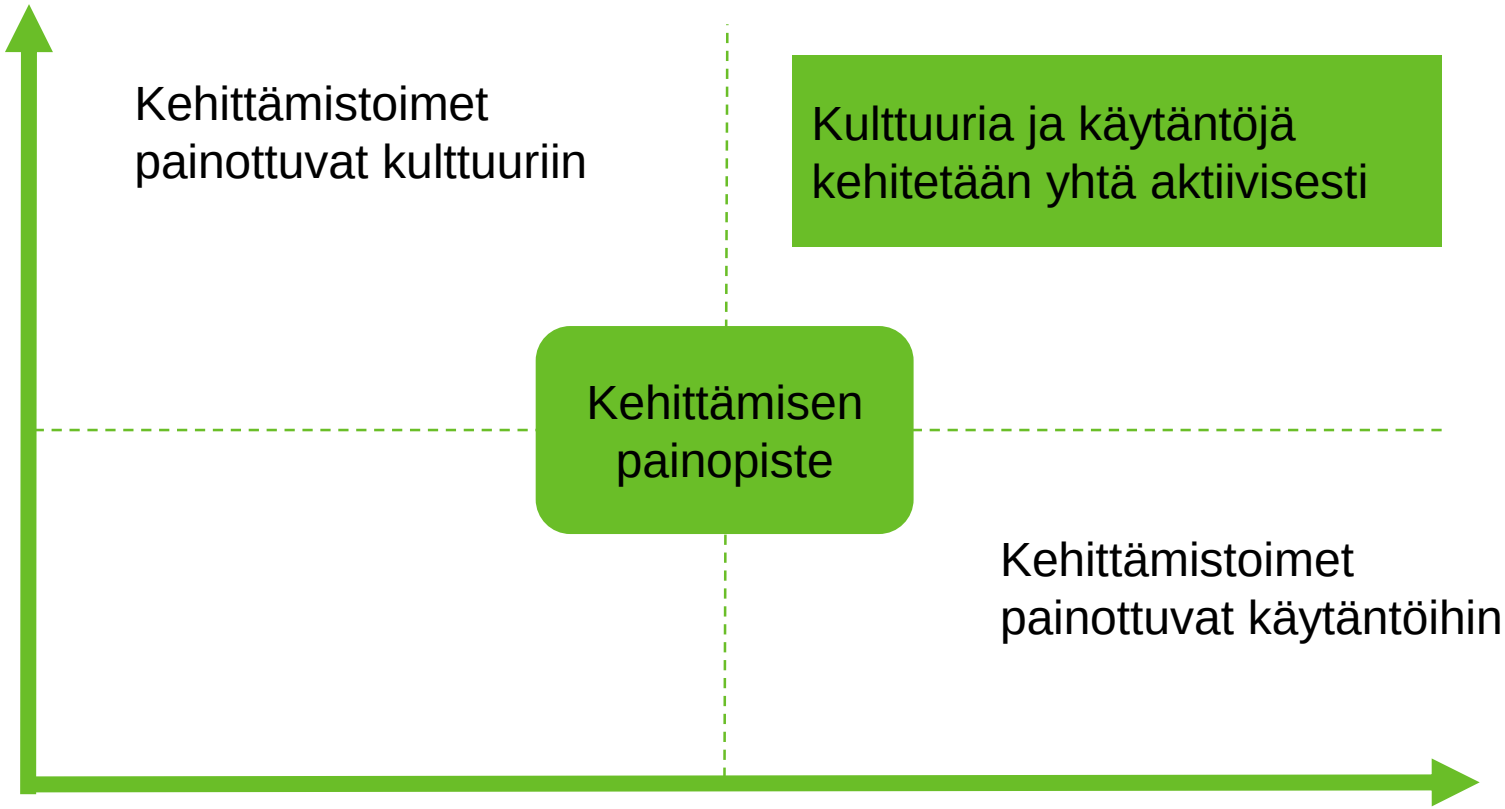

Perheystävälliset käytännöt
- Työkalut
- Käytännöt
- Pelisäännöt
- Ohjeistukset

Raskaus- ja perhevapaasyrjinnän nollatoleranssi

Väestöliitto yhtyy tasa-arvokertomuksessa esitettyihin näkökohtiin

- Raskaus- ja perhevapaasyrjintä ovat niin räikeä sukupuolisyrjinnän muoto, että niihin puuttuminen ja syrjinnän poistaminen on välittömästi nostettava suomalaisen tasa-arvopolitiikan ytimeen: on kestämätöntä jos lakia ei noudateta
- Ihmisoikeuksien ja tasa-arvon näkökulmasta on räikeä epäkohta Suomessa, että
  - jopa 50% tasa-arvovaltuutetulle tulevista työelämään liittyvistä yhteydenotoista liittyy raskaus- ja perhevapaasyrjintään
  - 46% ammattiliitoista saa päivittäin tai viikoittain yhteydenottoja raskaus- tai perhevapaasyrjinnästä
  - raskaus- ja perhevapaasyrjintää ilmenee kaikilla aloilla ja sektoreilla.
- Raskaussyrjinnän kitkeminen työmarkkinoilta edellyttää rakenteellisia ja muita ratkaisuja, esim. perhevapaauudistuksen toteuttaminen
- Raskaussyrjintää koskevien sanktioiden ankaruutta työnantajalle on entisestään kovennettava

ks. myös tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle, s. 11-12, 36-43

Väestöliitto puoltaa tasa-arvokertomuksessakin esitettyjä keinoja syrjintätilanteisiin puuttumisen tehostamiseksi ja syrjinnän poistamiseksi:

1) Palvelussuhdelainsäädännössä tulee olla kielto jättää määräaikainen palvelussuhde uusimatta raskaus tai perhevapaatilanteissa.
2) Palvelussuhdelainsäädännössä on oltava kielto, joka rajoittaa sen, ettei määräaikainen työsuhde voi kestää vain äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaan alkuun.
3) Syrjintää kokeneet saavat entistä useammin ja parempaa korvausta aiheutuneista haitoista: mm. hyvityssäännös, joka ulottuu myös syrjintään, joka tapahtuu valintapäätöstä edeltävän työhönottoprosessin aikana.
4) Työntekijällä on oltava oikeus saada työnantajalta verrokin tai verrokkien palkkatiedot, jos työntekijä epäilee tasa-arvolain vastaista syrjintää palkkauksessa.
5) Raskaus- ja perhevapaasyrjinnän ehkäiseminen otetaan osaksi seuraavaa tasa-arvo- ja hallitusohjelmaa.

Ks. myös s. 47

Lisäksi Väestöliitto ry korostaa, että

- Raskaus- ja perhevapaasyrjintään liittyvät ilmiöt vaikuttavat suoraan ja välillisesti ihmisten lastenhankinta-aikeisiin ja perhevapaiden pitämiseen sekä yksilöiden tasa-arvoiseen ja yhdenvertaiseen kohteluun työelämässä
- Syrjinnän poistamiseen on pyrittävä useita eri lainkohtia kehittämällä ja sanktioita lisäämällä

Perhevapaauudistuksen lähtökohtia tulevalle hallituskaudelle, Väestöliitto ry

- Perusteita perhevapaauudistuksen toteuttamiseksi on Suomessa esitetty pitkään eri tahoilta
- Erilaisia vaihtoehtoisia perhevapaamalleja on ollut esillä yli 10 vuotta
- Toimenpiteitä tarvitaan kuromaan umpeen perhevapaiden käytön sukupuolieroja: naiset käyttävät vapaista n. 90,5% ja miehet 9,5% (vuoden 2016 tilastotieto)
- Isien osuutta vapaiden käytössä on lisättävä, mutta perheillä on edelleen oltava mahdollisuus valita itselle parhaiten sopiva vaihtoehto vapaiden käyttämisessä; jompikumpi vanhemmista voi hoitaa lasta perheen toivoman ajan, toisin sanoen uudella mallilla ei pidä luoda rajoitteita perheen sisäiselle päätöksenteolle.
- Perhevapaauudistus on toteutettava seuraavalla hallituskaudella 2019-2023

Ks. Myös Perhebarometrin 2018 tulokset

Lapsi- ja perhejärjestöjen yhteinen kannanotto, huhtikuu 2017

Etujärjestöjen yhteinen kannanotto, marraskuu 2018

Perhevapaat ja isien käyttämät osuudet, taustaa:

- Monissa perheissä perhevapaiden käyttämiseen ja jakamiseen on liittynyt vääränlainen käsitys siitä, että isän pitämät vapaat vähentävät perheen käytössä olevia tuloja.
- Uudet laskelmat osoittavat (Oxford Research, 2018) että useissa tilanteissa ja perheissä isien käyttämät vapaat ovat perheen tulojen kannalta parempi vaihtoehto kuin että isä ei käyttäisi vapaita lainkaan.
- On olennaista lisätä isille kiintiöityjä perhevapaita ja samalla lisätä joustavuutta vapaiden käyttöön erilaisissa perhetilanteissa, vähentämättä kenenkään oikeuksista vapaisiin nykyisestä.
- Koska perhevapaasyrjintää kokevat nykyään myös miehet eikä kaikilla työpaikoilla suhtauduta kannustavasti isien perhevapaiden käyttöön (s. 11) - tähän epäkohtaan on puututtava jatkossa vahvasti
  - Keinona valmentaa asiasta työpaikkojen HR- ja johtohenkilöitä, luottamushenkilöitä ja työsuojeluvaltuutettuja
  - Puhuttava aiheesta julkisuudessa ilmiön kitkemiseksi, isien kokemukset esiin
  - Nostetaan mediaan esimerkkejä perhe- ja isäystävällisistä työyhteisöistä

Esteistä isien perhevapaiden käyttämisessä, tiiviisti

A) Asenteet isien käyttämiä vapaita kohtaan työpaikoilla
B) Käytännön järjestelyjen ja perhevapaiden ennakoinnin puute työpaikoilla
C) Minkälaista isyyttä yhteiskunnan instituutioissa ja järjestelmissä tuetaan
D) Asenteet ja käytännön ratkaisut perheissä, liittyen myös laskelmiin perheen tuloista
E) Isät käyttävät lähinnä lyhyitä perhevapaita, pitkiä vähemmän
F) Miesten omat asenteet ja ’juuttuminen’ vanhoihin toimintamalleihin

Näyttöä tasa-arvon esteistä perhevapaiden käytössä

Tutkimustulokset ja muu näyttö osoittaa, että esteitä isien vapaiden käytölle ovat:

A) Työpaikalla vallitsevat, toisinaan jäykät ja vanhakantaiset asenteet ja mielikuvat perhevapaiden käyttämisestä ja isän roolista työssä ja perheessä: mm. kannustetaanko miehiä perhevapaille, miten isiin suhtaudutaan lasten ja nuorten vanhempina/työntekijöinä

B) Käytännön järjestelyjen ja perhevapaiden ennakoinnin puute: osaaminen, perhevapaisiin liittyvien käytännön prosessien hallinta, palkataanko perhevapaiden ajaksi sijaisia, sitoutuminen isä- ja perheystävällisyyteen liittyviin järjestelyihin työpaikkaorganisaatiossa

C) Minkälaista isyyttä ja vanhemmuutta yhteiskunnan instituutioissa ja järjestelmissä tuetaan: perhevapaajärjestelmän joustavuus, isille kiintiöidyt vapaat, perheiden monimuotoisuuden huomioon ottaminen tuki- ja palvelujärjestelmissä ym.

D) Asenteet ja käytännön teot perheissä (ml. laskelmat perhevapaiden taloudelliset vaikutukset, keskustelu perhevapaiden käyttämisestä, äidin vs. isän rooli ja työnjako perheessä/työssä)

E) Lyhyitä vapaita käytetään enemmän - pitkiä vähemmän (liittyen useisiin em. kohtiin)

F) Miesten oma juuttuminen vanhoihin toimintamalleihin, negatiivinen viestintä/piiloviestintä muiden isien käyttämiä vapaita kohtaan, epäilevät asenteet perhevapailla oloa kohtaan

Taustatietoa: Perhevapaiden jakaminen ja perheiden talous: Laskelmia (Oxford Research, 2018)

- Taloudellisesti kannattavin vaihtoehto perheille on jakaa perhevapaat tasaisesti vanhempien välillä silloin, kun tuloerot ovat kohtalaisen pienet.
- Vain silloin, kun vanhempien väliset tuloerot ovat hyvin suuret, suurituloisemman vanhemman ei ole taloudellisesti kannattavaa käyttää laajasti perhevapaita.
- Verotuksen progressio tasaa nettotuloja tehokkaasti eri vaihtoehdoissa.
- Perheen tulonmuodostukseen vaikuttaa tukien palkkatuloja kireämpi verotus sekä se, että tulojen kasvaessa vanhempainrahan suhde tuloihin pienenee. Tämä vaikuttaa siihen, miten suuri tuloero vaikuttaa perheen nettotuloihin eri vaihtoehdoissa.
- Laskuissa on oletettu, että isä tienaa enemmän kuin äiti. Laskelmat pätevät myös vastakkaisessa tilanteessa, joissa äiti tienaa enemmän. On kuitenkin otettava huomioon, että äitiysrahassa on korotus 56 päivälle. Tämä vaikuttaa laskelmiin hieman, mutta ei muuta kokonaiskuvaa.

Huom. Toimitamme tarvittaessa lisätietoa laskelmista ja tuloksista.

Lopuksi: Muuta huomioitavaa tasa-arvovaltuutetun kertomuksessa

Väestöliitto korostaa, että tasa-arvovaltuutetun kertomuksessa on nostettu esiin myös seuraavat tärkeät näkökohdat:

- naiset keskenään ja miehet keskenään eivät ole työmarkkina-asemaltaan homogeenisia tasa-arvokysymyksissä (s. 21)
- risteäviin syrjinnän muotoihin on puututtava, vaikka näitä ei tässä kertomuksessa erikseen ole käsitelty (s. 21)
- pienten lasten äitien työllisyysaste on alempi kuin muiden äitien (s. 22), ja erityisesti yksinhuoltajien (kaikkien eniten vähemmän koulutettujen yksinhuoltajien) työllisyys on kehittynyt muita heikommin: yksinhuoltajilla joilla on lapsia, on kohonnut syrjäytymisriski. Väestöliitto painottaa, että yksinhuoltajien työssäkäyntiä mahdollistavat palvelut pienille koululaisille pitää turvata. Myös työnantajien on otettava työvuoro- ym. järjestelyissä nämä asiat entistä vahvemmin huomioon.
- 25-35-vuotiaiden miesten syrjäytymisriskin ehkäisemiseen työmarkkinoilta on löydettävä keinoja: suuri joukko kyseisen ikäluokan miehistä on työllisyyden paranemisesta huolimatta työvoiman ulkopuolella eikä rekisteröidy edes työttömiksi (s. 22) Väestöliitto ehdottaa toimenpideohjelmaa poikien ja miesten osallisuuden ja voimavarojen vahvistamiseksi.

Liite: Taustatietoja- ja materiaaleja

Väestöliitto ry - tehtävä ja tavoitteet

- Edistää Tuottaa palveluja nuorille aikuisille, pareille ja perheille
- Tekee vuosittain tutkimuksia yhteensä 10-15, aiheina mm. perheet ja parisuhteet, syntyvyys, perheen ja työn yhteensovittamisen kysymykset
- Toteuttaa kehittämishankkeita: uusimpana valtakunnallinen hanke 10 suuren urheilujärjestön kanssa seksuaalisen häirinnän estämiseksi urheiluseuratoiminnassa
- Tekee ihmisoikeusperustaista vaikuttamistyötä tasa-arvon edistämiseksi työelämässä, seksuaalisen häirinnän ja naisiin kohdistuvan väkivallan estämiseksi ym.
- Vaikuttaa väestö- ja perhepolitiikkaan sekä perheen ja työn yhteensovittamisen kysymyksiin
- On mukana useissa toimikunnissa ja työryhmissä
- Vaikuttaa vaaleissa ja hallitusohjelmaan: ks. Väestöliiton vaalitavoitteet 2019

Toimintamallina:
Väestöliiton Perheystävällinen työpaikka -ohjelma

Perhepolitiikan joustavuus tärkeintä

Väestöliitto, Perhebarometri 2018 (N= 2560)

- Selvästi tärkeimmiksi toimiksi Perhebarometrissa 2018 arvotettiin *joustava työaika pienten lasten vanhemmille* ja lisäksi toivottiin *enemmän ja parempia osa-aikatyön mahdollisuuksia*.
  - Näitä asioita tärkeinä pitävien osuudet olivat merkittävästi lisääntyneet vuodesta 2014 vuoteen 2018.
  - Naisille nämä molemmat tavoitteet olivat yhtä tärkeitä, mutta miehet arvostivat osa-aikatyötä hieman joustavaa työaikaa harvemmin.
- Työn ja perheen yhdistämisen joustava helpottaminen oli kaikkein tärkeimmäksi koettu perhepoliittinen kehittämiskohde.
  - Kaikista vastaajista, sukupuolesta riippumatta, noin kaksi kolmasosaa oli sitä mieltä, että perhevapaata tulisi voida pitää myös osa-aikaisena, jolloin sen kokonaiskesto olisi pidempi.
  - Vähän yli puolet vastasi, että perhevapaata tulisi voida pitää useammassa jaksossa.

Väestöliitto nostaa esiin perhevapaauudistuksessa seuraavia näkökohtia:

- Joustava ja tasa-arvoista vanhemmuutta tukeva perhevapaauudistus tapahtuu lisäämällä perheiden valinnanmahdollisuuksia vapaiden käytössä ja vahvistamalla isän hoitovastuuta. Isien oma halukkuus lisätä perhevapailla oloa on tullut ilmi esim. tuoreimmassa Perhebarometrissa (2018)
- Lasten ja perheiden erilaiset ja yksilölliset tarpeet huomioidaan. Erityyppisten perheiden yhdenvertaisuuteen kiinnitetään erityistä huomiota
- Lapsen etu on ensisijainen perhevapaita koskevassa uudistamistyössä; lapsen kiintymyssuhde vanhempiin rakentuu varhaislapsuudessa
- Perhevapaita on uudistettava siten, että perheillä on enemmän päätäntävaltaa vapaiden käytöstä
- Molemmilla vanhemmilla on oltava mahdollisuus perhevapaisiin joustavasti lapsen tarpeet ja oma työtilanne huomioiden
- **Uudistus ei saa heikentää lapsen eikä kummankaan vanhemman asemaa**
- Uudistuksessa ei saa unohtaa perhettä eikä lasta. Lapsen yksilölliset tarpeet tulee ottaa hoivajärjestelyissä huomioon
- **Uudistukselle varataan riittävät resurssit**

Väestöliitto: Konkreettisia kehittämiskohtia perhevapaauudistuksessa

- Ansiosidonnaista vanhempainvapaata pidennetään kokonaisuudessaan siihen asti, kunnes lapsi on täyttänyt 18 kuukautta. Isälle kiintiöityä ansiosidonnaista vapaata pidennetään lyhentämättä äidin ja tällä hetkellä tarjolla olevaa ansiosidonnaista vapaata.
- Perhevapaat jaetaan lähtökohtaisesti kummankin vanhemman kesken tasan. Vanhemmat voivat kuitenkin halutessaan luopua osasta omaa perhevapaataan ja siirtää toiselle vanhemmalle osuutensa, lukuun ottamatta kiintiöityä osuutta. Vanhempi voi myös siirtää osan perhevapaasta jollekin toiselle henkilölle (isovanhempi, muu henkilö), joka vastaa lapsen hoitamisesta.
- Vanhempainpäivärahan korvaustasoa on nostettava. Vanhempainpäivärahan minimitasoa nostetaan.
- Uudistuksessa on otettava huomioon muuttuva työelämä, erilaiset työmarkkina-asemat ja työnteon muodot. Uudistus tuo perheille vaihtoehtoja työn ja perheen yhteensovittamiseksi perheiden erilaisissa tilanteissa (esim. silpputyö, yrittäjät, työttömät, opiskelijat ja apurahalla työskentelevät).
- Vapaita on voitava pitää myös osa-aikaisena ja useammassa jaksossa.
- Kotihoidontukea porrastetaan niin, että tuki on korkeampaa alkuvaiheessa ja laskee lapsen iän myötä. Kotihoidon tukea saavissa perheissä tulee kotona hoidettavan lapsen sisarusten voida osallistua varhaiskasvatukseen

TAULUKKO 14. Isä ei jäänyt pidemmälle isyysvapaalle, koska (%)

lapsen äiti hoiti lasta kotona	59
ei ollut taloudellisesti mahdollista	46
työtilanne/työn luonne esti vapaan pitämisen	34
työkiireet estivät vapaan pitämisen	23
lapsen äidillä ei ollut työpaikkaa	23
ei pitänyt tarpeellisena	19
oli vapaan sijaan vuosilomalla	13
lyhyt työaika mahdollisti riittävästi vapaa-aikaa lapsen kanssa	12
ei tiennyt oikeudesta pidempään isyysvapaaseen	11
arvioi vapaalla olevan kielteisiä seurauksia asemalle työssä	10
pidemmän isyysvapaan/-rahan hakeminen tuntui hankalalta	9
pidemmän isyysvapaan pitämisen aikaraja oli liian lyhyt	9
työnantaja ei pitänyt vapaata suotavana	7
työpaikalla on suhtauduttu kielteisesti pidemmän isyysvapaan pitämiseen	4
työpaikan epävarma tilanne/epävarmuus työsuhteen jatkumisesta esti	4
ei ollut työelämässä	4
piti pidemmän isyysvapaan sijaan vanhempain- tai hoitovapaata	3
isän mielestä lapsenhoito kuuluu äidille	3
lapsen äiti ei halunnut isän pitävän vapaata	3
huomasi liian myöhään / ei ehtinyt ilmoittaa ajoissa vapaan käytöstä	3
ei asunut lapsen äidin kanssa	1
muu syy	9
N	**277**

Lähde: Närvi, J. *Isä hoitaa – vai hoitaako?* https://bit.ly/2uvcTuH

Lastenhankinta-aikeet ja sosioekonominen asema

Alle 40-vuotiaat, joilla 0 tai 1 lasta, Perhebarometrikysely 2018:

- Lapsettomat miehet ovat suunnitelleet lastenhankintaa vähemmän kuin naiset (paitsi 35–39-vuotiaissa)
  - *Ero on kymmenisen prosenttiyksikköä*
- Sekä miehissä että naisissa tällä hetkellä lasta yrittävät ovat todennäköisemmin hyväosaisia: työllisiä, parempituloisia, korkeammin koulutettuja, ja naisten kohdalla myös todennäköisemmin korkeassa sosioekonomisessa asemassa

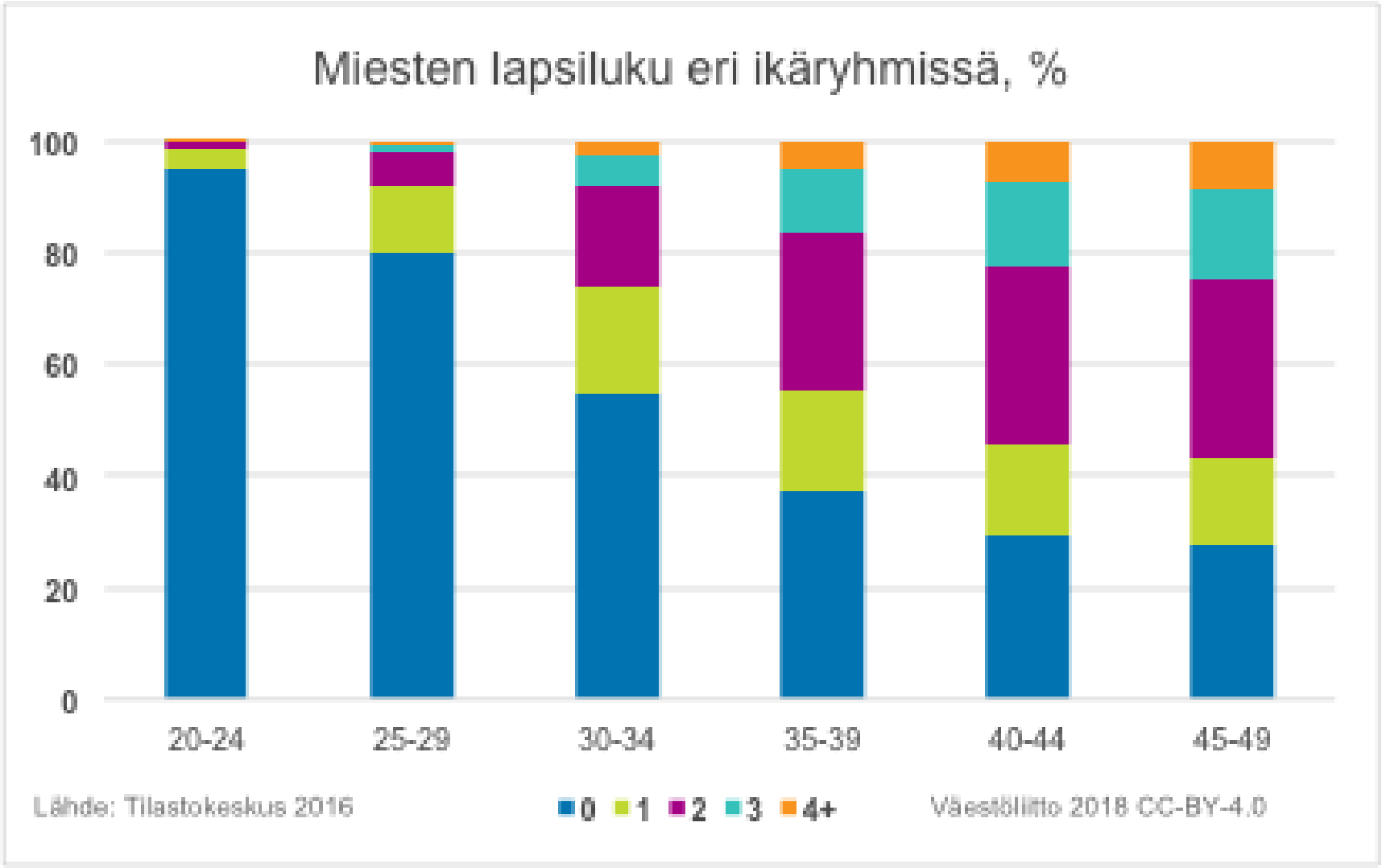

Väestöliitto

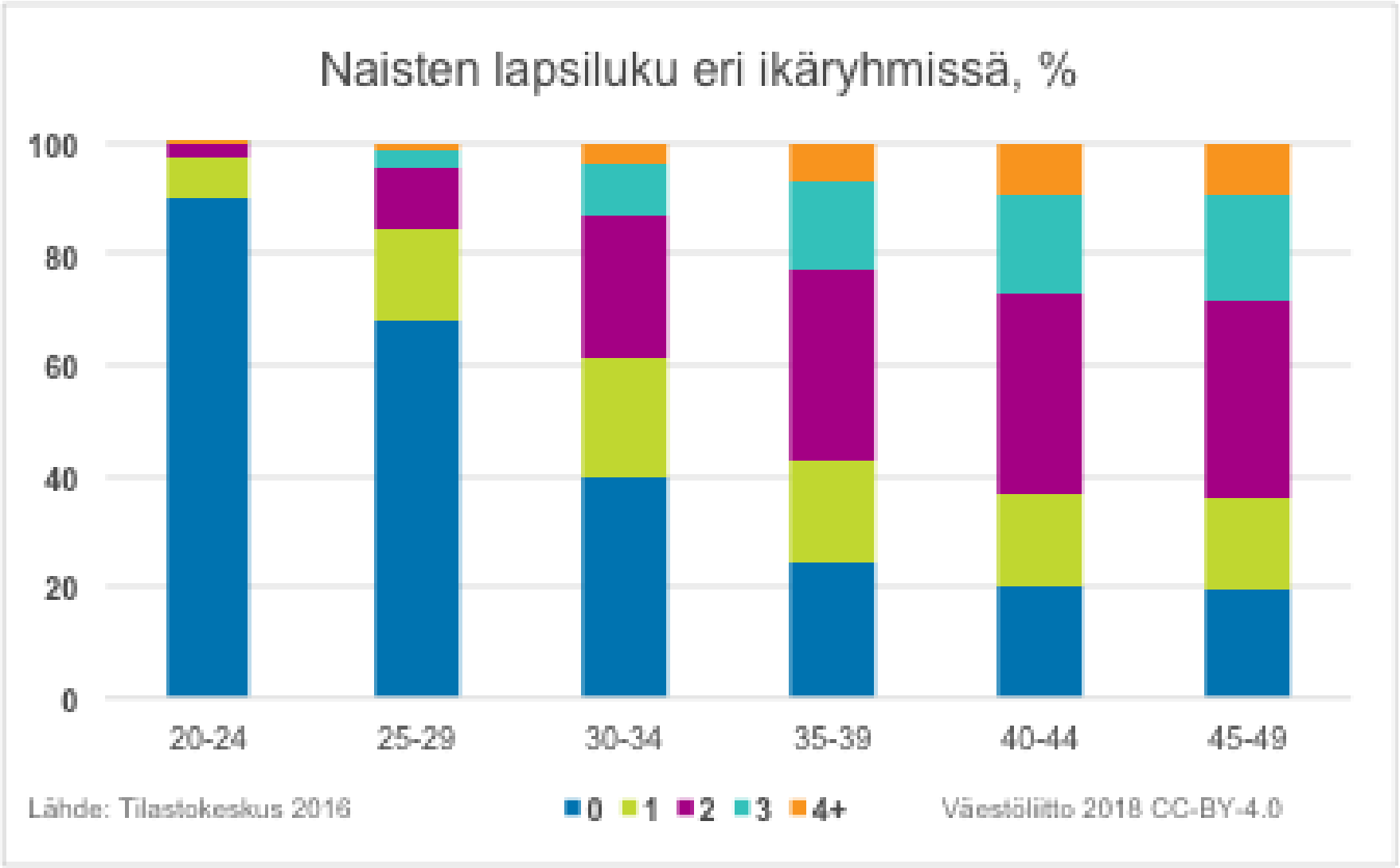

Väestöliitto

Väestöliitto

Joustava työaika ainakin melko tärkeä pienten lasten vanhemmille - lapsiperheissä asuvat

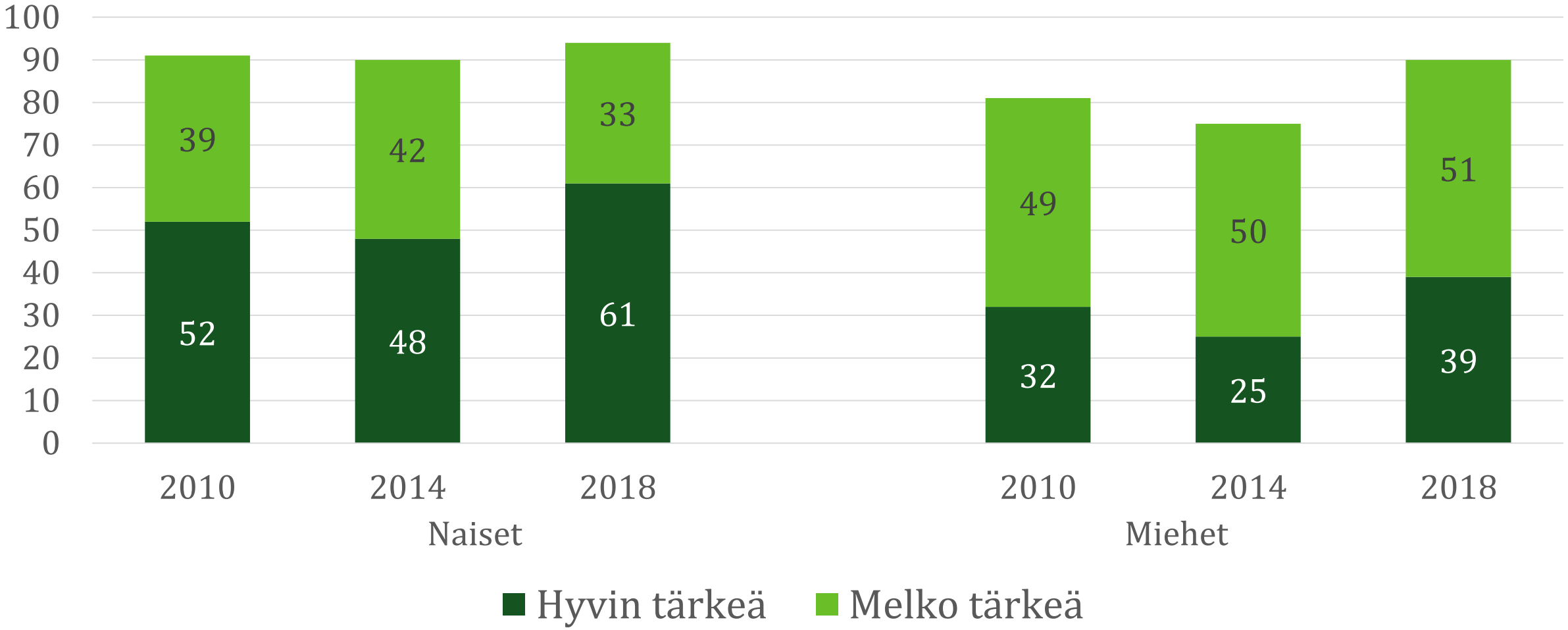

Paremmat osa-aikatyön mahdollisuudet ainakin melko tärkeät pienten lasten vanhemmille - lapsiperheissä asuvat vastaajat

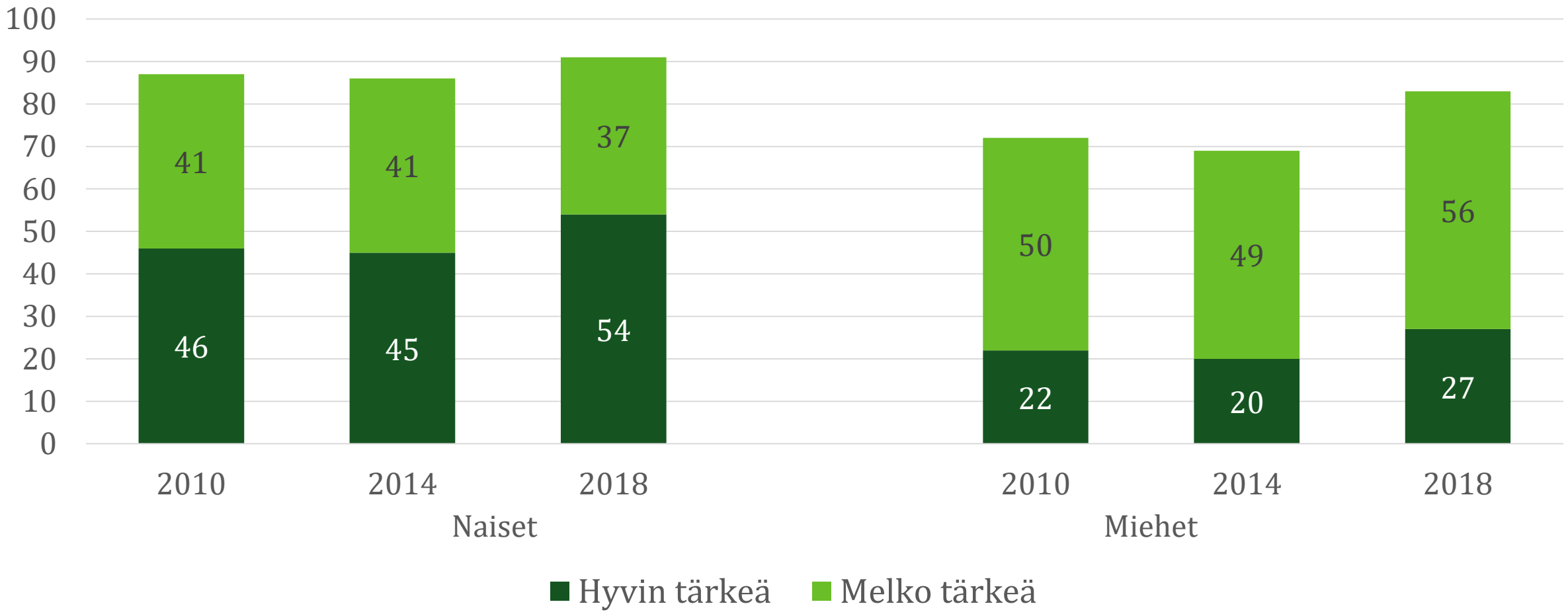

Tutkimuksia

- Ajankäyttöön ja arkeen liittyviä tutkimuksia, mm. Jyväskylän yliopisto: lasten ja nuorten näkökulma vanhempien työssäkäyntiin
- Perhevapaalaskelmat: Vanhempainvapaiden jakaminen, Väestöliiton tilaama tutkimus, Oxford Research (2018)
- Työnantajan näkökulma: mm. vastuullisesta henkilöstöjohtamisesta, monimuotoisuuden johtamisesta, perheystävällisten käytäntöjen hyödyistä (esim. Perheystävällinen työpaikka -raportti, Oxford Research 2015)
- THL:n perhevapaatutkimukset
- TTL:n tutkimukset perheen ja työn yhteensovittamisesta ja työssä hyvinvoinnista
- Tutkimusnäyttöä tasa-arvosta sekä ihmisten hyvinvoinnista (WLB)
  - parantaa organisaatioiden tuloksellisuutta
  - edistää yritysten taloudellista kannattavuutta
  - parantaa yhteiskunnan taloudellista menestystä

Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitoksen julkaisuja

- Osmo Kontula: Perhepolitiikka käännekohdassa. Perhebarometri 2004. Katsauksia E18/2004. Väestöntutkimuslaitos, Väestöliitto. Helsinki. 155 s.

- Lassi Lainiala: Perhepolitiikaa uudet tuulet – Perheen paluu. Perhebarometri 2010. Katsauksia E39/2010. Väestöntutkimuslaitos, Väestöliitto. Helsinki. 63 s.

- Lassi Lainiala: Perhepolitikka kriisin aikana. Perhebarometri 2014. Katsauksia E48/2014. Väestöntutkimuslaitos, Väestöliitto. Helsinki. 88 s.

- Osmo Kontula: 2020 –luvun perhepolitiikkaa. Perhebarometri 2018. Katsauksia 52/2018. Väestöntutkimuslaitos. Väestöliitto. Helsinki. 135 s.